

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут вищої освіти НАПН України
Маріупольський державний університет

Міжнародна науково-практична конференція

**«Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності
сучасного університету»**

25-26 травня 2017 року

Збірник матеріалів конференції

Україна – Маріуполь – МДУ

К. Osipenko

FEATURES COMPETITIVENESS MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

In these essence of the definition of "competitiveness of higher education institutions." An analysis of the key features Done administrative aspects of the competitiveness of universities. An peculiarities of educational services in higher education.

Keywords: competitiveness, governance, higher education institutions, educational services.

УДК 378.4:51.7

Пастернак О.М.

СТАТИСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Глобальні рейтинги університетів статистичне відбиття процесу глобалізації конкуренції вишів. В роботі розглянуто найбільш відомі міжнародні глобальні академічні рейтинги: рейтинг ARWU, рейтинг QS, рейтинг THE. Проаналізовані індекси та субіндекси відповідних рейтингів, та визначено напрямом збільшення рейтингового показника вишу.

Ключові слова: рейтинг ARWU, рейтинг QS, рейтинг THE, методологія глобальних рейтингів університетів.

Актуальним напрямком розвитку університету є підвищення конкурентоспроможності університету. Процес глобалізації конкуренції вишів має відбиття у глобальних рейтингах університетів, які покликані інформувати громадськість про найкращі виші світу. Глобальні рейтинги університетів перетворюються в один із значущих інструментів конкурентної боротьби й освітньої політики. В роботі розглянуто глобальні рейтинги, які найбільш репрезентативні, оскільки будуються на методології, на якій в тій чи іншій мірі засновані всі інші чинні рейтинги. Надійний рейтинг передбачає врахування різних груп факторів університетського життя, надалі показники підлягають підсумовуванню за допомогою відповідних вагових коефіцієнтів, які у всіх рейтингах визначаються експертною оцінкою.

У міжнародному рейтингу національних систем вищої освіти, який складається провідною світовою мережею дослідницьких університетів Юніверсітас 21 (U21) [1] відбита комплексна оцінка вищої освіти (загальний стан, сильні та слабкі сторони, конкурентні переваги й недоліки). У 2017 році серед 50 досліджуваних країн Україна здобула 35 місце, позиції лідерів зайняли США, Швейцарія, Великобританія, а серед європейських країн, навчання у яких популярно серед української молоді, Німеччина (16 місце), Чехія (24 місце), Польща (32 місце). Аналіз субіндексів показує, що індекс "Connectivity", який відбиває інтегрованість вишів у мережу суспільних зв'язків, в міжнародний освітньо-науковий простір, враховує кількість іноземних студентів збільшився на 9 одиниць, в порівнянні з рейтингом 2016 року. У рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings (HESS, 2016) [2] система вищої освіти України займає 45 місце (16,6 балів) серед 50 країн. В топ рейтингу опинилися виші США (100 балів), на другому місці - Великобританія (98.5 балів), на третьому - Німеччина (94 бали). Методологія рейтингу враховує досконалість національної освітньої системи, її доступність для іноземних студентів, економічний контекст.

Найбільш відомі глобальні рейтинги кращих університетів світу (World University Rankings) – Академічний рейтинг університетів світу (ARWU) [3] проводиться з 2003 року, рейтинг за версією британського видання Times Higher Education (THE) [4] проводиться з 2010 року, рейтинг британської консалтингової компанії Quacquarelli Symonds (QS) [5] проводиться з 2010 року. Методології підрахунку схожі, але у кожного рейтингу є власний підхід, який позначається на кінцевому результаті. Дана особливість властива всім

рейтингам, включаючи академічні, що робить сумарні показники досить складними для порівняльного аналізу.

Академічний рейтинг університетів світу, який публікується центром Дослідження Університетів Світового Класу (CWCU) в Шанхайському університеті Цзяо Тун, Китай. Рейтинг розраховується з наступних показників - кількість випускників-лауреатів Нобелівської або Філдсівської премії (10 %), кількість співробітників-лауреатів Нобелівської або Філдсівської премії (20 %), кількість часто цитованих дослідників у 21 предметній категорії (20 %), кількість статей, опублікованих в журналах Nature і Science (20 %), кількість статей, проіндексованих в Science Citation Index-expanded та Social Sciences Citation Index (20 %), сукупна продуктивність показників на одно особу (10 %). Проскановано понад 2000 університетів, фактично входять в рейтинг понад 1200 університетів, з них публікуються кращі 500. Перші позиції в ARWU-2016 займають університети Harvard University (США), Stanford University (США), University of California, Berkeley (США), відсутні українські виші.

Методології рейтингів THE і QS більш менш ідентичні, не зважаючи на різну кількість критеріїв. Рейтинг THE базується на показниках: академічна репутація університету за даними глобального експертного опитування (15 %), співвідношення професорсько-викладацького складу до чисельності студентів (4,5 %), співвідношення докторів наук (PhD.) до чисельності бакалаврів (2,25 %), співвідношення докторантів до чисельності викладацького складу (6 %), співвідношення фінансування університету до чисельності викладацького складу (2,25 %); наукова репутація університету за даними глобального експертного опитування (18 %), співвідношення обсягу фінансування дослідницької діяльності університету до чисельності професорсько-викладацького складу (6 %), співвідношення опублікованих наукових статей до чисельності вчених (6 %), загальна цитованість наукових публікацій (30 %), співвідношення кількості іноземних студентів до чисельності місцевих (2,5 %), відношення кількості іноземних представників професорсько-викладацького складу до чисельності місцевих (2,5 %), частка спільних міжнародних наукових статей (2,5 %), співвідношення обсягу фінансування сторонніми компаніями дослідницької діяльності університету до чисельності професорсько-викладацького складу (2,5 %).

Рейтинг QS базується на показниках: академічна репутація університету (опитування) (40 %), репутація серед представників ділового світу (опитування) (10 %), ставлення професорсько-викладацького складу до чисельності здобувачів (20 %), ставлення індексу цитованості наукових статей викладацького складу до чисельності викладацького складу (20 %), частка іноземних студентів стосовно чисельності здобувачів (5 %), частка іноземних викладачів стосовно чисельності викладацького складу (5 %).

До рейтингу THE – 2016 включено 978 університетів з усього світу, позиції лідерів займають - University of Oxford (Великобританія), California Institute of Technology (США), Stanford University (США). Україна в рейтингу представлена – Національний університет «Львівська політехніка», НТТУ «КПІ», КНУ ім. Тараса Шевченка, ХНУ ім. В.Н. Каразіна.

До рейтингу QS – 2016 включено 916 університетів позиції лідерів займають - Massachusetts Institute of Technology (США), Stanford University (США), Harvard University (США), Україна представлена ХНУ ім. В.Н. Каразіна (382), КНУ ім. Тараса Шевченка (431-440), НТТУ «КПІ» (551-560), Донецький національний університет ім. Василя Стуса (701+), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (701+), Сумський державний університет (701+).

Найбільш вагомим показником в THE та QS є цитування наукових публікацій, результати опитування про репутацію вишу. Сумарний показник критерію «Глобалізація» (“international outlook”) складає 7,5 % в THE, аналогічний показник в QS 10 %. В рейтингу THE – 2016 Most international university кращі «глобальні» виші, які залучають студентів і вчених з усього світу і співпрацюють з провідними відділами незалежно від розташування – University of Luxembourg (178 місце в загальному рейтингу), Qatar University (501-600), University of Hong Kong (43) – показник глобалізації 99,9 – 99,4. Показник глобалізації для

ХНУ ім. В.Н. Каразіна – 50,8, Національний університет «Львівська політехніка» – 25, НТТУ «КПІ» – 17,8, КНУ ім. Тараса Шевченка – 30,5. В рейтингу QS – 2016 показник іноземних студентів ХНУ ім. В.Н. Каразіна – 97,7, Сумський державний університет – 47,5, для інших українських вишів цей показник відсутній.

Розглянемо більш детально «срібного» призера THE – 2016 Каліфорнійський технологічний інститут (Caltech) [6], в якому навчається 979 бакалаврів, 1261 здобувачів ступеня магістр та аспірантів, 48 % іноземні студенти. Розбудову університетської діяльності Caltech здійснює шляхом спільного використання наявних ресурсів, здійснення науково-дослідної роботи в міждисциплінарних командах. В Caltech працюють 300 професорів різних напрямків, близько 600 наукових співробітників, кількість публікацій понад три тисячі на рік. Caltech пропонує академічну свободу та стартовий пакет підтримки молодим ученим, 80 % студентів бакалаврату займаються проектуванням і виконанням своїх дослідницьких проектів. Розвиток університетського кампусу відбувається згідно сучасних тенденцій екологізації: 80 % електроенергії, яка необхідна для кампусу Caltech, генерується сонячною енергетикою (5000 батарей, які розміщені навколо кампуса). Починаючи з 2008 кампус зменшив витрати води на 40 %, викиди парникових газів на 25 %, кількість відходів на 35 %, знизив інтенсивність використання енергії на 2 %.

Аналіз структури показників свідчить, що сумарний рейтинговий показник залежить від економічного потенціалу, наявних ресурсів країни, визначається культурними та ментальними цінностями. Найкраща стратегія підвищення конкурентоспроможності університету концентрація уваги на передових (фундаментальних) наукових дослідженнях, співпраці з науковцями інших країн, вдосконалення освітніх програм шляхом розширення можливості послідовного введення студента у науково-дослідну культуру закладу, виконання робіт поруч з науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками. Підвищення конкурентоспроможності університету – обґрунтоване і раціональне прагнення до пошуку місця в глобальному науково-освітньому просторі. Кожна країна повинна узагальнити власний досвід, вивчити досвід інших країн і адаптувати його до національних особливостей та інтересів.

Список використаної літератури

1. Рейтинг U21 Rankings of National Higher Education Systems 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.universitas21.com/ranking>
2. QS Higher Education System Strength Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2016>
3. Academic Ranking of World Universities 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2016.html>
4. Times Higher Education World University Rankings 2016-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
5. QS World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
6. Офіційний сайт Каліфорнійського технологічного інституту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.caltech.edu/>

O. Pasternak

STATISTICAL TOOL ESTIMATION OF COMPETITIVENESS UNIVERSITY

Global university rankings statistical reflection of globalization competitive universities. Consider the most famous international global academic rankings: ranking ARWU, ranking QS, rating THE. Analyzed indexes and subindexes relevant rankings and determines the direction of increasing index ranking university.

Keywords: ARWU ranking, QS ranking, THE ranking, methodology of global university rankings.